

Milenko BUDIMIR:

SA USTANICIMA NA BALJU

Kapitulacije Jugoslavije zatekla me je u Bisku. Čim je nastupilo rasulo tadašnje vojske, vratio sam se u Hrvatsku Kostajnicu. Uskoro je došla i ustaška vlast. Bratova žena je već pobjegla u Slatinju, a tako sam postupio i ja. Pošto se brat Dušan vratio sa fronta iz bivše jugoslovenske vojske, to smo namjeravali da nešto počnemo da radimo. Međutim, uslijedilo je odvođenje teoca od strane ustaške vlasti. Bilo je to u junu i julu 1941. Ja i brat Dušan takodje smo bili na spisku teoca sa još šest porodica. Međutim, kada su kupljeni teoci, mi nismo bili otjerani.

Kako smo doznali da će se dizati ustanak, bili smo pripremani da se prebacimo u Bosnu i da idemo u Slatinju. Zamislili smo da ćemo se na ovaj način sačuvati, jer se nelezimo među svojim, a u slučaju potrebe možemo se i skrivati po šumama. Otišao sam da vidim kakvo je stanje u našem mjestu. Te noći 29/30. jula 1941. uslijedilo je dizanje ustanka na Kozari, odnosno na Balju. Tako sam se zatekao kod roditelja.

U to vrijeme moj otac je imao vršalicu uz koju su radili tzv. povjerenici koje je ustaška vlast odredjivala. Uz očevu vršalicu bile su tri Muslimane - jedan od Bosanske Krupe, drugi iz Bosanske Kostajnice, a trećega ne znam. Bili su poštteni i dobri ljudi.

U toku noći, kada je dignut ustanak, došla su kod oca dvojica nepoznatih ljudi i saopštili da je dignut ustanak. Ja sam bio budan. Primjetio sam ljude koji su išli iz Strigove i

Čitluka i kretali se prema Bosanskoj Kostajnici. Među njima su bili Mićo i Veljko Zec. Mićo je išao na čelu kolone. Braća Mićo i Veljko Zec su bili zemljoradnici, a imali su i svoju trgovinu u selu. Spadali su među uglednije ljude. Kada su čuli da se nalazim kod oca, bilo im je drago. Interesovali su se da li kod nas ima žandarma, gdje se nalaze povjerenici uz vršalicu. Iako su povjerenici bili skriveni, rekao sam da su otišli za Bosansku Kostajnicu, jer smo se plašili da ih ustanici ne napadnu i pobiju iako nisu krivi.

Mi smo grupno krenuli na Bosansku Kostajnicu. Nisam išao u grad, jer su me poznavali u Kostajnici, već sam ošao u muslimansko groblje. Nakon završetke napada, povukao sam se sa ostalim ustanicima. Došao sam kući i nastojao da spasem trojicu povjerenika - Muslimana. Otac im je sakrio u šumu. Rekao mi je gdje se nalaze. Ostali su prikriveni oko 3 nedelje. Pohvatani su jedne noći i stavljeni u sator, u podrum. Na straži kod njih bio je Dragoje Vučenović /penzionisani oficir/. Upozorio sam Vučenovića da priprezi na ove ljude dok se ja ne vratim. Otišao sam na Balj. Mićo i Veljko Zec bili su tako među ustanicima. Bilo je to sredinom avgusta. Još je držao front prema Bosanskoj Kostajnici. Spopštio sam Mići i Veljku Zecu da sam prikrrio tri Muslimana koji su radili kao povjerenici uz mašinu, te da su se da pohvatani, ali da im se ne smije ništa desiti. Jedan od njih, sjećam se da mu je bilo ime Husein, rodom od Bosanske Krupe, rekao je da želi razgovarati sa Stojanovićem dr Mladenom. Nisam znao zbog čega je želio razgovor sa dr Stojanovićem, sa koga smo čuli da se nalazi na strani ustanika i da rukovodi. Mićo Zec je odmah došao jer je shvatio stvar ozbiljno, ali se iznenadio otkuda Muslimani u ovim najvećim okršajima.

Kada su došli Mićo i Veljko Zec, te Nikola Kecmanović i još neki, Husejin je tražio da razgovara sa dr Stojanovićem. Odmah je upućen kurir kod dr Stojanovića, koji se tada nalazio kod Frijedora i da mu se prenese da se ovaj čovjek, Husejin, nalazi kod Steve Budimira u Slabinji. Koliko sam kasnije obavješten od dr Stojanovića je došlo naredjenje da se Husejin sprovede kod njega, da mu se ne smijeništa desiti. Da li ga je sproveo Mićo Zec i još neki, ne znam, ali je sigurno upućen Mladenu Stojanoviću. Ovaj Husejin je od Mladena upućen u Frijedor, a zatim u Bosansku Krupu i kasnije u Zagreb u Stožer.

U to vrijeme, moj brat Dušan Budimir, pošto je odveden kao taoč, nalazio se u zatvoru u Capregu kod Siske. Kako sam obavješten, ovaj Husejin otišao je u ustaški stožer i rekao da oni ubijaju ljude, dok pojedini ljudi spasevaju naše ljude po selima, navodeći kako je on bio među uslanicima i da mu se nije ništa desilo. Brat je uskoro pušten iz zatvora. Isto tako čuo sam da je ovaj Husejin kasnije otišao po nalogu da se javi Dju-ri Puceru - Starome u Podgrmeč.

RAD I ZADACI POZADINSKE STRAŽE NA BALJU

Frontalne borbe trajale je na Balju oko 5 nedelja. Ja nisam bio na frontu, već sam dobio zadetak da budem komandir pozadinske straže. Ova straža držala je noću na brdima strežu i u slučaju nasilne neprijateljke o tome obavještavala narod radi sklanjanja. Vodio sam računa gdje će se i na kojem mjestu postavljati straža, vršio raspored ljudstva i sl. Tada je stvorena tzv. pozadinske čete, u kojoj je bilo oko 180 ljudi. Komandir ove čete bio je Marko Borojević, a ja sam bio zamjenik komandira. Marko je iz partizanske jedinice došao za komandira ove čete.

Organizacija je bila na vojničkom principu. Zadatak ove čete bio je rušenje mostova, prekopavanje puteva, rušenje željezničke pruge. Naša četa je išla na Svodnu i Blegaj na akciju. Tako smo rušili most na Priljugovcu kod Svodne i željezničku prugu. Pored toga, prekopavali smo put i pravili zapreke neprijatelju u selu Taviji, Mrkodolu i drugim. Uglavnom, četa je služila kao pomoć partizanskih jedinica i u zajednici sa njima izvršavala vojne zadatke, izvlačili zarobljeni materijal i opremu itd.

Arhiv Bos. krajine B. Luka

ABK 209-008-013.-